

حقوق بیمه و آشنایی با پوشش های بیمه ای

با پیشرفت تمدن و توسعه جوامع بشری و بکارگیری علوم و فن آوری های جدید، ثروت و دارایی انسان افزونتر شده است. به رغم تسهیلاتی که با ورود فرآورده های صنعتی برای رفاه بشر فراهم گردیده ریسکهای جدیدی نیز وارد اجتماع شده که دائماً جان و مال انسانها را به مخاطره می اندازد. گاهی جبران آثار زیانبار این خطرات از حد تحمل و توان فرد خارج است. از این رو یکی از مهمترین اندیشه های هر شخص در زندگی فردی و اجتماعی ایجاد شرایط مطلوب برای تأمین آتیه و پیشگیری عواقب ناشی از حوادث ناخواسته به منظور نیل به آرامش خاطر می باشد.

امروزه بیمه واقعی است که در پرتو آن مسیر رسیدن به این هدف هموار می گردد. بیمه تکیه گاه مناسبی است که در زمانهایی خاص به کمک افراد آمده و وضعیت اقتصادی آنها را سر و سامان داده و امنیت خاطر و رفاه مالی آنان را فراهم می سازد.

اصولاً بیمه یک قرار داد و توافق بین شرکت یا سازمان بیمه ای با افراد و اقشار جامعه است. هرگونه توافقی که شده باشد لازم الاجراست.

نظر به اینکه افراد به نوعی تحت پوشش یکی از انواع بیمه ها می باشند در شرایط عمومی هر یک از بیمه ها در ابتدا تعاریف مختصری راجع به بعضی از واژه های مربوطه ارائه شده است.

شرایط عمومی

هر یک از انواع بیمه ها شرایط عمومی دارد که تمام توضیحات در آن موجود است و هر خریدار بیمه صرفاً نباید به گفته های افراد اکتفا کند. با توجه به اینکه در زمان پرداخت خسارت تنها به بیمه نامه و فرم پیشنهاد تکمیل شده توسط خریدار بیمه و اسناد و مدارک کتبی استناد می شود پس اظهارات هر نماینده و یا هر کارمند بیمه دلیل قابل قبولی نخواهد بود. پس در هنگام خرید بیمه نامه حتماً باید شرایط عمومی مطالعه شود. این شرایط عمومی همراه بیمه نامه و حتی پشت بیمه نامه چاپ شده است. در زمان انعقاد قرار داد خریدار بیمه نامه با امضای یک برگه اعلام می کند که با اطلاع کامل از شرایط عمومی، بیمه نامه را خریداری نموده است.

تعاریف کلی

- ۱- بیمه گر - بیمه گر شرکت بیمه است که مشخصات آن در بیمه نامه قید می گردد و جبران خسارت و پرداخت غرامت ناشی از حوادث احتمالی طبق شرایط مقرر در بیمه نامه را به عهده می گیرد .
- ۲- بیمه گذار - بیمه گذار شخص حقیقی یا حقوقی است که مشخصات نامبرده در بیمه نامه ذکر می گردد و پرداخت حق بیمه را تعهد می نماید .
- ۳- بیمه شده - بیمه شده شخصی است که احتمال تحقق خطر یا خطرات مشمول بیمه نامه ، برای او موجب انعقاد بیمه نامه می گردد .
- ۴- ذینفع - ذینفع شخص یا اشخاص حقیقی یا حقوقی هستند که بیمه نامه به نفع آنها منعقد شده و مشخصات آنان در بیمه نامه ذکر گردیده است .
- ۵- حق بیمه - حق بیمه وجهی است که بیمه گذار در مقابل تعهدات بیمه گر می پردازد .
- ۶- سرمایه بیمه و یا غرامت بیمه - سرمایه بیمه و یا غرامت بیمه وجهی است که بیمه گر متعهد می گردد در صورت تحقق خطر یا خطرات مشمول بیمه طبق شرایط بیمه نامه به ذینفع پردازد .
- ۷- حادثه - حادثه موضوع بیمه عبارتست از هر واقعه ناگهانی ناشی از یک عامل خارجی که بدون قصد و اراده بیمه شده بروز کرده منجر به جرح ، نقص عضو ، از کار افتادگی ، فوت یا خسارت دیگر بیمه شده گردد .
- ۸- مدت بیمه نامه - مدت بیمه یکسال تمام شمسی است و از ساعت ۱۲ ظهر روزی که به عنوان تاریخ شروع بیمه نامه قید گردیده است ، آغاز و در ساعت ۱۲ ظهر روز انقضاء بیمه نامه خاتمه می یابد . مگر آنکه بین طرفین به نحو دیگری توافق شده باشد .

اصل حسن نیت

بیمه گذار و بیمه شده مکلف اند با رعایت دقت و صداقت در پاسخ به پرسش های بیمه گر اطلاعات راجع به موضوع بیمه را در اختیار بیمه گر قرار دهند . اگر بیمه گذار و بیمه شده در پاسخ به پرسش بیمه گر عمداً از اظهار مطلبی خودداری نمایند و یا عمداً برخلاف واقع اظهار بنمایند ، بیمه نامه باطل و بلا اثر خواهد بود ولو مطلبی که کتمان شده یا برخلاف واقع اظهار شده هیچگونه تأثیری در وقوع حادثه نداشته باشد . در این صورت نه فقط وجوه پرداختی بیمه گذار مسترد نخواهد شد ، بلکه بیمه گر می تواند مانده حق بیمه را نیز مطالبه نماید .

پرداخت حق بیمه

بیمه گذار موظف است حق بیمه را در مقابل دریافت بیمه نامه نقداً بپردازد و قبض رسیدی که به مهر و امضاء

بیمه گر رسیده باشد ، اخذ نماید مگر اینکه طرفین به نحو دیگری نسبت به پرداخت حق بیمه توافق نمایند .

بیمه های اجباری و اختیاری

عمده فعالیت های بیمه ای در کشور بر عهده تأمین اجتماعی و یا سازمان خدمات درمانی است که زیر نظر وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی است و تنها پوشش های بیمه ای به افراد را در بر می گیرد .

این نوع بیمه ها ، از نوع

بیمه های اجباری است . در بیمه های تأمین اجتماعی پوشش های بیمه ای از قبیل بازنشستگی ، درمان ، غرامت ، هزینه ی کفن و دفن و ... وجود دارد . کسانی که به نحوی از پوشش های تأمین اجتماعی یا سازمان خدمات درمانی استفاده می کنند و افراد بیمه شده در شرایط قراردادهای بیمه ای و سقف پوشش ها هیچ اختیاری ندارند .

کسی که اتومبیل خود را بیمه می کند یا خانه خود را در مقابل آتش سوزی بیمه می کند برای تنظیم قرارداد بیمه باید به شرکت های بیمه که عبارتند از بیمه آسیا ، بیمه البرز ، بیمه ایران ، بیمه دانا و بیمه صادرات و سرمایه گذاری مراجعه کند .

این ۵ شرکت همگی دولتی بوده و زیر نظر وزارت امور اقتصادی و دارایی هستند . از سال ۱۳۵۰ نظارت بر شرکت های بیمه و حمایت از خریداران بیمه بر عهده بیمه مرکزی ایران گذارده شده است که وابسته به هیچ شرکت بیمه ای نیست و یک شخصیت حقوقی مستقل دارد و زیر نظر وزارت اقتصاد انجام وظیفه می کند . به این شرکت های بیمه ، شرکت های بیمه بازرگانی می گویند که انواع بیمه های اختیاری را می فروشند .

آشنایی مختصر با بعضی از انواع بیمه ها :

بیمه های اشخاص - قلمرو بیمه های اشخاص به شاخه های اصلی بیمه های عمر ، حادثه و درمان تقسیم می شود .

بیمه های عمر - در بیمه های عمر و انواع گوناگون آن خریداران بیمه نامه ، خودشان سقف سرمایه و سایر شرایط را انتخاب می کنند و دیگر نیازی به اینکه حتماً تحت پوشش سازمان و مؤسسه ای باشند و کار کنند

وجود ندارد. هر فردی ولو اینکه تحت انواع پوشش های بیمه ای سازمان خدمات درمانی و یا تأمین اجتماعی باشد، می تواند بیمه نامه عمر خریداری نماید. تنوع در بیمه های عمر فوق العاده زیاد است ولی آنچه که فعلاً توسط شرکت های بیمه به فروش می رسد عبارتست از:

۱- بیمه های عمر و پس انداز ۲- بیمه های مستمری ۳- بیمه های مانده بدهکار ۴- بیمه های هزینه تحصیلات عالی فرزندان ۵- بیمه مهریه ۶- بیمه جهیزیه ۷- بیمه تمام عمر و انواع دیگر بیمه های مشابه دیگر.

بیمه حوادث - بیمه حوادث قرار دادی است که بر اساس آن شرکت بیمه متعهد می گردد در مقابل دریافت حق بیمه، در صورت وقوع حادثه، در مدت قرارداد که منجر به از کارافتادگی جزئی و دائم کامل یا نقص عضو کلی یا جزئی و یا ایجاد هزینه پزشکی و یا فوت بیمه شده می گردد مبلغ معین در قرارداد را به او یا استفاده کنندگان از سرمایه بیمه که منتخب او هستند بپردازد.

شایان ذکر است که موارد زیر و یا تحقق خطرات ناشی از آنها از شمول تعهدات بیمه گر خارج است:

- خودکشی و یا اقدام به آن.

- صدمات بدنی که بیمه شده عمداً موجب آن می شود.

- مستی یا استعمال هر گونه مواد مخدر یا داروهای محرک بدون تجویز پزشک.

- ارتکاب بیمه شده به اعمال مجرمانه اعم از مباشرت، مشارکت و یا معاونت در آن.

- هر نوع دیسک و یا فتق بیمه شده.

- بیماری و ابتلاء به جنون بیمه شده مگر آنکه ابتلاء به جنون ناشی از تحقق خطر موضوع این بیمه نامه باشد.

- فوت بیمه شده به علت حادثه عمدی از طرف ذینفع.

بیمه اتومبیل

بیمه نامه اتومبیل شامل دو نوع بیمه نامه می باشد: ۱- بیمه شخص ثالث ۲- بیمه نامه بدنه اتومبیل
بیمه نامه شخص ثالث - این نوع بیمه نامه مسؤولیت شخص را در قبال خسارات مالی زیان دیده و صدمات بدنی (دیه) فوت و نقص عضو ناشی از حادثه وسیله نقلیه و هزینه های پزشکی، طبق صورت حساب بیمارستان تأمین می نماید.

بیمه نامه بدنه اتومبیل - در این بیمه نامه خطرات تحت پوشش عبارتند از: سرقت کلی و جزئی، آتش سوزی، انفجار، صاعقه، خطرات وارد به وسیله نقلیه به علت حادثه، حوادث شخصی، هزینه ایاب و ذهاب، خسارت جزئی و کلی وارد به اتومبیل بیمه شده اعم از دستمزد، تعمیرات و ارزش لوازم که به

قیمت روز حادثه پرداخت می شود .

بیمه نامه حوادث سرنشین - در این بیمه نامه ، بیمه گر تعهد می نماید غرامت صدمات بدنی (فوت ، نقص عضو و هزینه معاینات پزشکی) سرنشینان وسیله نقلیه را جبران نماید .

بیمه های مهندسی

بیمه های مهندسی از جمله بیمه های جدید در بازار جهانی بیمه محسوب می شوند که با توجه به کاربردهای گوناگون آن ، از تنوع نسبتاً زیادی نیز برخوردار هستند . مهم ترین خطراتی که خسارات ناشی از آنها قابل جبران است عبارتند از : آتش سوزی ، صاعقه ، انفجار ، سیل ، طغیان آب باران ، برف ، بهمن ، زمین لرزه و سرقت ، عدم مهارت و سهل انگاری مشروط به اینکه در بیمه نامه به صورت مشخصی استثناء نشده باشند .

بیمه حمل و نقل کالا (بیمه باربری)

بیمه حمل و نقل کالا یا همان بیمه باربری ، قدیمی ترین رشته در بیمه های بازرگانی است . در این نوع بیمه ، خسارات وارده به کالا در اثر وقوع خطرات بیمه شده در مسیر حمل جبران می شوند. خطرات بیمه شده عبارتند از : آتش سوزی ، انفجار ، به گل نشستن ، غرق ، واژگونی یا از ریل خارج شدن وسیله حمل زمینی ، تخلیه کالا در بندر اضطراری ، تصادم با اجسام خارجی و ... .

بیمه آتش سوزی :

انواع بیمه نامه هایی که جهت ریسک های مختلف صادر می شوند عبارتند از : خطرات اصلی شامل : آتش سوزی ، انفجار ، صاعقه و خطرات تبعی شامل : سیل و طغیان آب ، زلزله ، طوفان و تند باد ، سقوط بهمن ، سقوط هواپیما یا قطعات آن ، ترکیدگی لوله های آب ، سرقت با شکستن حرز ، شکست شیشه ، شورش ، بلوا ، اغتشاش .

بیمه مسؤولیت مدنی کارفرما در مقابل کارگران

خطرات مشمول بیمه عبارتند از: پرداخت غرامت فوت یا نقص عضو دایم (اعم از کلی یا جزئی) کارگران، پرداخت هزینه پزشکی ناشی از کار موضوع بیمه در صورت بیمه بودن، مخارجی که بیمه گذار با موافقت کتبی بیمه گر بعهده گرفته باشد.

موارد فسخ بیمه نامه

بیمه گر یا بیمه گذار می تواند در موارد زیر اقدام به تقاضای فسخ بیمه نامه نمایند:

الف- موارد فسخ از طرف بیمه گر - بیمه گر در موارد زیر می تواند بیمه نامه را فسخ نماید. در این صورت برگشت حق بیمه به صورت روز شمار محاسبه خواهد شد.

۱- عدم پرداخت تمام یا قسمتی از حق بیمه و یا اقساط آن در موعد یا مواعد معین

۲- هر گاه بیمه گذار سهواً یا بدون سوء نیت مطالبی را اظهار نماید و یا از اظهار مطالبی خودداری کند به نحوی که در نظر بیمه گر موضوع خطر را تغییر داده و یا از اهمیت آن بکاهد.

۳- در صورت تشدید خطر موضوع بیمه نامه و یا تغییر وضعیت بیمه شده به نحوی که اگر وضعیت مزبور قبل از قرارداد موجود بود بیمه گر حاضر برای انعقاد قرار داد با شرایط مذکور در قرار داد نمی شد و عدم موافقت بیمه گذار با تعدیل حق بیمه

۴- در صورتی که بیمه نامه برای مدت بیش از یکسال منعقد و در پایان هر سال با اطلاع قبلی، تمدید خود به خود برای یک سال در نظر گرفته شده باشد.

۵- بعد از هر خسارت. عرف بیمه بر این جاری شده که بعد از هر خسارت بیمه گر حق دارد قرار داد بیمه را فسخ کند.

ب- موارد فسخ از طرف بیمه گذار

بیمه گذار می تواند بیمه نامه را فسخ نماید در این صورت بیمه گر حق بیمه تا زمان فسخ را بر اساس تعرفه کوتاه مدت محاسبه می نماید. مگر در مواردی که فسخ توسط بیمه گذار مستند به یکی از دلایل زیر باشد که در این صورت حق بیمه تا زمان فسخ به طور روز شمار محاسبه خواهد شد.

۱- کاهش خطر موضوع بیمه و عدم موافقت بیمه گر با تعدیل حق بیمه

۲- در صورت توقف یا اعسار بیمه گر

۳- در مورد انتقال مورد بیمه

۴- هر جا به بیمه گر حق داده اند که پس از هر خسارت بیمه نامه را فسخ کند، متقابلاً برای بیمه گذار هم حق فسخ بیمه نامه های دیگری را که با این بیمه گر منعقد کرده است شناخته اند.

آثار فسخ

الف- در صورتی که بیمه گر بخواهد بیمه نامه را فسخ نماید ، موظف است موضوع را بوسیله نامه یا تلگرام و سایر وسایل مقتضی به طرف دیگر اطلاع دهد . در این صورت بیمه نامه یکماه پس از اعلام مراتب به بیمه گذار ، فسخ شده تلقی می گردد .

ب - بیمه گذار می تواند با تسلیم درخواست کتبی به بیمه گر تقاضای فسخ بیمه نامه را بنماید . در این صورت از تاریخ تسلیم در خواست مزبور به بیمه گر بیمه نامه فسخ شده محسوب می شود . چنانچه در درخواست بیمه گذار تاریخ مشخصی برای فسخ تعیین شده باشد ، اثر فسخ از تاریخ اخیر خواهد بود . توجه : در خصوص پوشش دادن خطرات اضافی ، این خطرات با در نظر گرفتن حق بیمه اضافی انجام خواهد شد .

خطراتی که فقط با موافقت کتبی بیمه گر و پرداخت حق بیمه اضافی قابل پوشش است :

- جنگ ، شورش ، انقلاب ، بلوا ، اعتصاب ، قیام ، آشوب ، کودتا و اقدامات احتیاطی مقامات نظامی و انتظامی .

- زمین لرزه ، آتش فشان ، فعل و انفعالات هسته ای .

- ورزشهای رزمی و حرفه ای ، شکار ، سوار کاری ، قایقرانی ، هدایت موتور سیکلت دنده ای ، هدایت و یا سرنشینی هواپیمای آموزشی ، اکتشافی ، هدایت و یا سرنشینی اتومبیل کورسی (مسابقه ای) ، هدایت یا سرنشینی هلیکوپتر ، غواصی ، پرش با چتر نجات (به جز سقوط آزاد) و هدایت کایت یا سایر وسایط پرواز بدون موتور .